

İSLÂM MEDENİYETİ

Dini, İlmî, Fikrî
Aylık mecmua

SAHİBİ

Ist. Yük. İslâm Enstitüsü Mezunları
Cemiyeti Başkanı

Mustafa PEKTUT

★

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Cahid BALTACI

★

IDARE MÜDÜRÜ

Mustafa YAMAN

★

Reklâm İşleri

MUSTAFA EFİLOĞLU

★

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: Rıza ÖZSU

Konya: Ali MARAŞLIGİL

Kayseri: İsmail ELİUZ

İzmir: Ali ARSLAN

Erzurum: N. Tayyar TAŞ

★

Hattat - Ressam

Turan SEVGİLİ

★

IDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6

Telf.: 22 46 02 Cağaloğlu — İST.

Haberleşme ve Havale

P.K. 1315 SİRKECİ — İSTANBUL

★

ABONE VE İLÂN

Yıllık 12 sayı 40 TL.

Altı aylık 6 sayı 20 TL.

Yabancı memleketlere posta ve kurtasiye ücreti eklenir.

Her türlü reklâm ve ilânlar özel tarifeye tabidir.

★

Yıl: 3 — Sayı: 32

Tarih: 6/6/1973

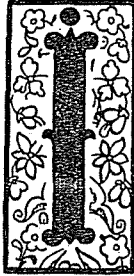
Dizgi — Baskı

İrfan Matbaası — İST.

Başyazı

Osmanlıların Türk - İslâm
Mefkûresini Yüceltmesi

Prof. Dr. Osman TURAN

İSLÂM Medeniyetinin yükseliş devrinde istikbâle aid istihraçlar çok mahdut çevrelerde biliniyor ve tesiri olmuyordu. Halbuki İslâm dünyasının daha sonraları maruz kaldığı dahilî ve haricî büyük buhranlar kitlelere mal olunca Hz. Peygamber'e aid Hadisler ve müslüman büyüklerine aid keşif ve kerametler çok aranıyor ve yayılıyor; cemiyet istikbal hakkında ruhî ihtiyacını bunlarla gideriyordu. Nitekim İslâm dünyası, X. ve XI. asırlarda, içeride ağır dinî, ictimai ve siyasi sarsıntılara düşmüş; dıştan da bu zamana değin müdafaada kalan Bizanslıların devamlı taarruz ve istilâlarına uğramış; bu sebeple müslümanlar ümitsizliğe kapılmış; aşırı Şii olan Fatimîler ve Büveyhîlerin tahakkümü sünnî müslümanları muztarip kılmıştı. Selçuklulardan üç çeyrek asır önce Muhaddesi Fars (İran) da bazı kitaplarda bulunan bir Hadis'te istikbale aid şu müjde bildiriliyordu. Buna göre Hz. Muhammed: «Horasan'da güzel yüzlü ve boylu, Arap olmayan bir süvâri zuhur edecek; yüzünde beyazlık, göğsünde de siyah bir ben bulunacaktır. Bu insan bilgili, hakîm ve büyük olup Peygamber adını taşıyacak; Deylimîler, (Buveyhîler) den tek kişi kalıncaya kadar kılıcı elden bırakmayacaktır. Horasan, Fars, Mekke ve Medine minberlerinde onun adı okunacaktır.» Buhran devrinde meydana çıkan bu hadis «sahih» veya «mevzû» olsa veya hut bir istihraç neticesi meydana çıksa da bunun ilk Selçuklu sultanı Tuğrul Beg Muhammed'i ve onun icraatını haber verdiği kanaati meydana konmuştu.

Filhakika İbn Haldun gibi büyük bir mütefekkiye göre Abbasilerin en parlak devrinde Halife Me'mun (813-833) kendi müneccimine hanedanın âkıbetini sormuştur. O da Şimal-i Şark'tan gelecek Türklerin Büveyhîlerin tahakkümüne nihayet verdikten sonra İran, Irak, Suriye ve Rûm'a (Anadolu'ya) hâkim olacaklarını bildirmişti. O, bununla Selçukluların kastedildiğini ve bu istihraçın Mukaddesi de geçen Hadis ile birleştiğini ifade etmiştir. Hanefî Mezhebinin kuran İmam-ı A'zam Hac esnasında Allah'a niyaz eder ve Muhammed'in şeriatı için yaptığı icthadlarda bir hata işlediğinden korktuğunu belirtir. Hâtiften gelen bir

ses bu büyük insana: «Sen doğru yoldasın. Kılıç Türklerin elinde buldukça senin mezhebine zeval yoktur.» müjdesini vermiştir. Tarih bunu te'yid eylemiş; İslâm dünyası ve Hanefilik Türk hâkimiyeti ile kurtulmuş ve yükselmiştir.

Bununla beraber İslâm Medeniyeti XIII. asırda bu sefer Şarktan gelen müthiş Moğol istilâsı ile yıkılmış; hayatta kalan müslümanlar şimdi daha büyük bir ıztıraba tutulmuştu. Hayat ümidleri sarsılan insanlar teselliye tasavvufta buluyor; herkes şeyhlere ve zâviye (tekke) lere koşuyor ve ahireti kazanmağa çalışıyordu. Bir asır süren Moğal hakimiyeti çökerken Osmanlı hânedanı İslâm'ın bayraklarını yüceltmeğe başlamış; dinî-millî mefkûreler kaynamış; her taraftan gelen âlimler, şeyhler ve gâziler birbiri ardınca dâhî padişahlar yetiştiren bu hânedân etrafında birleşmişti. Ferdî kurtuluş yolunu tutan ve nihayet rekabetler ile parçalanan tarikatlar Osmanlı devrinde ilk defa tam bir âhenk içinde ve cihad yolunda aynı büyük davanın mücahidi olmuşlardı. Maddî-manevî bütün kuvvetler kaynaşmıştı. Hz. Peygamber'in ve evliyanın tebsirleri bu tâze hânedan ve cemiyete kudsîyet ve hayatiyet bahşediyor; İslâmî ve millî mefkûre gaziler ve halk kitleleri arasında da *Kızıl-elma* ideali ile yayılıyordu. Rumlar devrin Türklere aid olduğuna ve İstanbul'un da artık onların eline geçeceğine dair efsaneler ile manen kendi inkırazlarını hazırlarken Osmanlılar da Hz. Muhammed'in ve evliyanın fetih müjdeleri ile şevkleniyor; Emir Sultan ve Ak-Şemseddin Murad Gazi ve Fatih ile birlikte İstanbul muhasarasına katılırken Peygamber'in tebsir ve tebcilinden emin bulunuyorlardı. Hattâ Fatih bir an önce bu kudsî neticeye nail olmakla tutuştuğu ve şeyhinin daha açık bir kerametini ısrarla istediği zaman o da şimdi padişahı ilâhî bir tebsir ile tebcil ediyordu. Zîra Ak-Şemseddin Kur'an'daki «*Beldetün Tayyibetün*» âyeti ile İstanbul'un kasedildiğini ve bu iki kelimenin 857 yılına, yani muhasara tarihine işaret olduğunu bildirmiş; gerçekten Sultan Mehmed hemen *Fatih* olmuştu.

Bu kudsî zaferden sonra Fatih ve Büyük halefleri mektup ve fermanlarında artık kumanda ettikleri askerlere «*cund Allah*» (Allah'ın ordusu) adını vermekte tereddüt etmemişlerdi. Zaten Türklerin İslâm dînine girdikleri zaman yayılan bazı «sahih» ve «mevzû» hadisler arasında bu da bulunuyor; müslüman ve hristiyan tarihçiler münasebet düş-tükçe bunu kaydediyorlardı. Bursa'da ve Edirne'de doğan, ilâhî Belde'de (İstanbul'da) yükselen millî-dînî ruh büyük padişahlar etrafında dirilince onlar artık «*el-müeyyed min indillâh*» (Allah'ın te'yidine mazhar) olduklarına inanıyor ve bunu da mektuplarında kullanıyorlardı. Osmanlıların «*Nizam-ı âlem*» davaları da üç kıt'a üzerinde çeşitli kavim, din ve sınıflar arasında âhengi, hukukî ve ictimâî adaleti gerçekleştirmek idi. Bununla kendileri ve devletlerinin tarihi de kutsî olduğuna inanıyorlardı. Yavuz Sultan Selim hilâfeti kazandıktan sonra ilâhî adaletin ve Nizam-ı âlem davasının gerçekleşmesi için denizlere hakim olmanın zaruretini anlamıştı. Bu sebeple «*Hisar'dan kâğıthaneye dek tersâne üç yüz adet olmak gerekir. İnşallah niyyetim feth-i İfrençkiye (Avrupa) dır.*» demiş; fakat ömrü kâfi gelmemiş; bu vazife oğlu Kanunî'ye miras kalmıştı.

Kanunî devrinde İslâm-Hristiyan cidalı Orta Avrupa'ya ve denizlerde de İtalya ve İspanya sahillerine intikal etmiş ve garp dünyasının bir kıskaç içine alınmasına çalışılmıştır. İslâm medeniyeti ile uyanan Av-

rupa bir yandan karalarda müdafaaya geçerken öte yandan Okyanuslara yayılarak Türk-İslâm dünyasına arkadan taarruza uğramış ve mücadele böylece Hind denizine ve hatta Uzak-Şark adalarına kadar uzamıştı. İslâm ve hristiyan dünyaları arasında sekiz asır önce başlayan nizam ve ideal mücadelesi cihan-şumul ve hayatî bir hesaplaşma hâlini almıştı. Hindistan, Türkistan, İran ve Karadeniz şimali ülkeler de Türklerin idaresinde bulunuyor ve bu sebeple bazı Avrupalı tarihçiler XVI. asra «Türk asrı» diyorlardı. Fakat davanın ağırlığı hep Osmanlılar üzerinde bulunuyor; Şîî İran daima arkadan vurmakla Nizam-ı âlem davasının tâcı olan Muhteşem Süleyman'ın nihâî zaferine engel oluyordu. XVI. asırda Busbecq gibi bazı Avrupalılar bu ezeli mücadelede son zaferin Türklere aid olacağını düşünüyor ve bu âkıbeti hatırladıkça titrediklerini belirtiyorlardı.

Filhakika; yurtsuz ve topraksız kalan Türkler, Anadolu'ya gelişlerinden beri, Haçlı istilâları asırlarca devam etmiş; Osmanlı kudretini daha doğuş zamanında ezmeğe girişmiş ve taarruzların ardı gelmemiştir. XV. asırda Tuna hudutlarını bekleyen Mihâl Oğlu Gazi Ali Bey bu Haçlı taarruzları karşısında:

*Eğer defolmazsa bu belkiye
Ne İznik kala ne Kostantiniyye*

derken Türklerin nasıl bir ölüm-kalım mücadelesi içinde bulduklarını gösteriyordu. Cihan padişahı Kanunî Mohaç zaferinden sonra İstanbul'a koşan küçük Avrupalı elçileri huzuruna kabul edince onlara: «Hristiyan devletleri dâima ecdâdımın üzerine tehdit bulutları yığmasa idi bu kadar kan dökülmezdi.» beyanında bulunmuş ve Türk fetihlerinin aslında nasıl bir varlık-yokluk mücadelesi zarureti ile geliştiğine dair sebepleri meydana koymuştu. Halbuki son devirde millî kültür ve tarih suuru tahrip edilince bilgisizlik veya sui-niyetle daima ecdad kötülenmiş; Osmanlı padişahlarının kendi Cihan-girlik ihtirasları için milleti ve kanını beyhude yere harcadıkları, bazı düşmanlarımızın çeşitli isnad ve propagandalarını benimsedikleri görülmüştür.

Osmanlı kudreti, nefis müdafaası ile, bir cihan nizamına doğru ilerliyor; Haçlı taarruzları kırılıp Türk-İslâm cihadı en yüksek seviyesine erişerek Avrupa'yı titretiyordu. Fakat bu muhteşem cidal ile millî kudret son noktasına ulaşırken Avrupa'da yeni medeniyet ve teknik hızlanıyor; Okyanuslar, deniz yolları ve dünya ticareti hristiyanların eline geçiyor, her kemalin bir zevali mukadder bulunuyordu. Nitekim Osmanlı mütefekkirleri, XVI. ve XVII. asırlarda, Frenklerin, deniz ticaretini ellerine geçirmekle, Kârun gibi zenginleştiklerini, İslâm dünyasını arkadan sarmakla ciddi bir tehlike teşkil ettiklerini söylüyorlardı. Bununla beraber İslâm padişahının ve Osmanlı devletinin tedbirleri sayesinde medeni üstünlüğün Türklere kalacağına inanıyorlardı. Nitekim Busbecq'in düşüncesine göre de Avrupalılar, Osmanlı kudreti karşısında, nihâî mağlubiyetin mukadder olduğu korkusunu taşıyorlardı.

Yavuz Sultan Selim bir sefer ile bütün Arap ülkelerini ilhak edip hilâfeti kazandıktan ve İslâm birliğini ilerlettikten sonra Avrupa'nın fetihine hazırlanıyordu. Bu kudretli durumda Abbasi halifesi gibi vezirine şu suali soruyordu: «Pîrî lalâ m! Mısır'ı fethettik;

Hâdim ul-haremeyn ünvanı ile muazzez olduk. Her gittiğimiz tarafta zaferler nasip oldu. Bu vaziyette devletin zevali ihtimali var mı?» deyu buyurmuşlardır. Pîrî Paşa: «Yüce ecdadınızın koydukları kanun ve kaideler icra olundukça bu devletin zevali muhaldır.» der; fakat «evladlarınızın hilafeti zamanında makamlar ehline verilmezse o zaman bu devletin ihtilâle uğrayacağı» nı ilâve eder; Yavuz Selim de «Allahım! bizi koru.» niyazında bulunur. Gerçekte XVII. asırda Osmanlı imparatorluğu eski kudretine sahip olmadığını ve yorulduğunu hissetmeğe başlamış; medeniyeti, tekniği ve kuvveti gittikçe yükselen Avrupa ve yeni tarihî bir doğuş içinde bulunan Rusya, XVIII. ve XIX. asırlarda, daimî taarruzlara girişmişti. Bu yeni Haçlı seferleri Osmanlıları derin bir inhitat içinde buluyor; mağlubiyetler gittikçe ağırlaşıyor; Türk kanı oluk gibi akıyor; felâketler birbirini takip ediyor; Yavuz Sultan Selim'in endişesi bir gerçek oluyordu. Bununla beraber Türkler yine de mânevî üstünlük duygusunu kaybetmiyor; İmparatorluklarının «Devlet-i ebed müddet» olduğuna inanıyorlardı. Zira onun kaderinin İslâmiyete bağlı bulunduğundan aslâ şüphe etmiyorlardı. Bu dinin ilâhî irade ile kıyamete kadar bakî kalacağını Kur'an'la tebsirini en sağlam bir delil sayıyorlardı.

(Gelecek makalemiz bu inanç ve deliller üzerinde duracaktır.)

LÜTFEN OKUYUNUZ

Bütün abonelerimize soruyoruz: Abonesi biten abonelerimizden paralarını nasıl tahsil edelim? Mektup yazmakla mı, para makbuzunu mecmuaların içine koymakla mı, yoksa bir arkadaşın bütün aboneleri teker teker dolaşması ile mi? Hemen söyleyelim ki bu yolların ilk ikisi denenmiş, üçüncüsünün ise çok masraflı olacağından korkuyoruz. Abonesi biten okuyucularımızın mecmualarını kesmeyi hiç düşünmüyoruz. Gayemiz mecmuanın yaşamasıdır. Mecmuanın yaşaması için de mutlaka abonelerimizin parasını itahsil etmemiz gerekmektedir. Yoksa yeni bir abone kampanyası mı açalım, siz ne dersiniz?

Biz bütün okurlarımızın borçlarını bize ödemek istediklerine, ancak zamanlarının kifayetsizliğinden biraz da ihmalden dolayı böyle olduğuna inanıyoruz.

Diğer taraftan 20 veya 40 lirayı posta havalesiyle göndermek ayrı mesele... Fakat damlaya damlaya göl olur bunu unutmuyalım.

Hemen şunu söyleyelim ki, bize para gönderirken, adres değiştirirken, abone numarasını yazmayı unutmayınız. Posta havale kâğıtlarının arkasında göndericinin alıcıya yazacağı notlar kısmına, yeni abone olacaklar «Abone olmak istiyorum, beni altı ay veya bir sene abone kaydedin». Abonesini yenilemek isteyenler, abone numarasını yazarak «abonemi 6 ay veya 1 sene daha yeniliyorum» diye yazmayı unutmayınız.

Cevaplarınızı bekliyoruz. Selâm ve sevgiler.

Mustafa YAMAN
İSLÂM MEDENİYETİ
İdare Müdürü